ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

Ἐσωτερικοῦ . . δρ. 5.—Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 5.

Μετὰ δώδεκα μουσικῶν τευχῶν.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑι

ΤΩΝ κ.κ. ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΚΥΡΙΑΖΗ, ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΤΣΩΚΑΗ καὶ ΠΑΝ. ΤΖΑΝΝΕΑ

Πᾶσα διατριβὴ σχετικὴ τῷ σκοπῷ τῆς ἐφημερίδος μας δημοσιεύεται δωρεάν.

ΦΟΡΜΙΓΞ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

«Ἄγε μοι, λίγεια φόρμιγξ»
« . . . κελάδει Δώριον ᾠδάν» (Συνέσιος).

ΕΤΟΣ Α'. — ΑΡΙΘΜΟΣ 2. | ΓΡΑΦΕΙΑ: 48—Ὁδῷ Πραξιτέλους—48 | ΑΘΗΝΑΙ, Δευτέρα 15 Ὀκτωβρίου 1901.

ΟΙΩΝΟΣ ΑΡΙΣΤΟΣ

Ὁ ἐνθουσιασμὸς μεθ' οὗ ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἐμφάνισις τῆς ἡμετέρας ἐφημερίδος ὑπὸ τοῦ φιλομούσου κοινοῦ καὶ αἱ εὐμενεῖς περὶ ταύτης κρίσεις τῶν ἐφημερίδων τῆς χώρας ἡμῶν, ἐν ᾗ ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ἔχει ἐγκλιματισθῇ ἀλλοία τις ζωή, διάφορος, ἢ μᾶλλον ξένη ὅλως πρὸς τὰ πάτρια ἤθη καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς οἴωνὸς ἄριστος, ὄχι μόνον διὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν μουσικήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν μετέπειτα καθόλου βίον τοῦ Ἕλληνος. Εἶνε παρατηρημένον ὅτι, ὁσάκις γεννῶνται ζητήματα, σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὰς παραδόσεις, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ Ἕλληνος, πάλλονται πάντοτε αἱ εὐγενεῖς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ χορδαί, βαθὺς δὲ στεναγμὸς ἀνακουφίσεως ἀνεκπέμπεται τῶν μυχίων τῆς καρδίας αὐτοῦ, δι'ὅ,τι ἀκούει λαμβανόμενον ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων μέτρον, πολέμιον πρὸς πᾶσαν ξένην συνήθειαν, ἀντικειμένην εἰς τὸ κλῖμα τῆς χώρας του καὶ τὸν χαρακτῆρά του.

Οὕτω πρό τινος γηθοσύνως οὗτος ἐχαιρέτισε τὴν ἵδρυσιν ἑταιρείας πρὸς ὑποστήριξιν τῶν πατρίων, ἤδη καὶ νῦν, μετ'ἐνθουσιασμοῦ χαιρετίζει τὴν πανταχόθεν ὑπὲρ τῆς πατρίου αὐτοῦ μουσικῆς γενομένην ἐνέργειαν, ὅπως ἐκδηλώσῃ διὰ μυριοστὴν ἴσως φοράν, ὅτι ὁ ἀγνὸς Ἕλλην, παρ' ὅλην τὴν ἐμφιλοχωρήσασαν εἰς τὸ ἔθνος του διαφθοράν, τὸν ἐθνικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα δὲν ἀπώλεσεν.

ΠΕΡΙ

ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΣ ΑΥΤΗΣ

ὑπὸ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΟΥ

καθηγητοῦ τῆς ἑλλην. φιλολογίας καὶ τῆς μουσικῆς

(συνέχειαν ἴδε ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ)

Ὅτι ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τὴν τῆς μουσικῆς χρῆσιν πρὸς ψυχαγωγίαν παρεδέξατο.

Τοσαῦτα οὖν τῷ λόγῳ διαπορησάμενοι περί τε τῆς ἀτόπως πάνυ ὑφ' ἑνίων τῶν ἐκτελεστῶν μουσικῶν εἰσαγωγῆς μουσικῶν καινοτομιῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ἀμαθίας ἕνεκα καὶ περὶ τοῦ ἀκραιφνοῦς τῶν ἱερῶν ὕμνων χαρακτῆρος παρὰ τοῖς πάλαι προγόνοις ἡμῶν, εὔθετον ἡγούμεθα τὸν καιρόν, ἵνα καὶ περὶ τῶν λόγων, ὧν ἕνεκα εἰσήχθη εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς ἡ μουσική, καὶ ὁποῖός τις ὁ χαρακτὴρ αὐτῆς ἀρχῆθεν ἦν, εἴπωμεν.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ μικρόν τι μετὰ τὴν σύστασιν αὐτῆς τὴν τῆς μουσικῆς ψυχαγωγίαν παρεδέξατο ἐν τοῖς ἱεροῖς ἄσμασιν, ἀλλ' ὅρῳ τινὶ καὶ μέτρῳ. Διότι ἐπιτρέψασα τὴν τῶν ἀνθρωπίνων φωνῶν μελῳδίαν ὁλοσχερῶς τὴν διὰ τεχνικῶν καὶ ἀψύχων μουσουργημάτων ἀπήχησιν ἀπέκλεισε. Κατὰ τοὺς πρώτους δὲ χρόνους τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ ἰδίᾳ τοὺς Ἀποστολικούς, χρῆσις τῆς μουσικῆς οὐδαμῶς ἐγίγνετο· διότι ἀναγκαιοτάτην μόνην τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Εὐαγγελικοῦ πολιτεύματος ἡγοῦντο τῇ τοῦ βίου διαγωγῇ εἶναι καὶ τὴν ἁπλῆν τῷ προφορικῷ λόγῳ τῆς ψυχῆς ἔκχυσιν εἰς ἀπόδοσιν τῆς προσευχῆς. Ἀλλὰ μετὰ τοὺς μακαρίους ἐκείνους χρόνους, εἰσχωρησάσης κατὰ βραχὺ τῆς πνευματικῆς ψυχρότητος, ἐπετράπη ἡ τῆς μουσικῆς χρῆσις, ἵνα τῇ δυνάμει τῆς ἁρμονίας ἡ τῶν χριστιανῶν ὑποψυχομένη ζέσις καὶ θερμότης ἀποκαταστάσεως τυγχάνοι. Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν κατὰ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἀρχαίαν μαρτυρίαν, οἷον Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως καὶ ἄλλων, ἐμμελοῦς τινος ἀναγνώσεως χρῆσις ἐν τοῖς Ἱεροῖς Ναοῖς ἐγίγνετο· ὕστερον δὲ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς μουσικῆς διαδεδομένων ὄντων ἔνθα ἡ θεία ἀποκάλυψις γέγονε τῶν κατακτήσεων ἕνεκα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τῆς δὲ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τὸ ἐθνικὸν θέατρον κατά τε τοὺς τύπους καὶ τὴν γλῶσσαν ἀντικαταστησάσης, εἰσήχθη εἰς αὐτὴν ἡ κατὰ τὸ *διάτονον γένος Δωριστὶ ἁρμονία*, ὡς τῇ τοῦ Θείου λατρείᾳ ἐμπρέπουσα. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα οἱ ἕλληνες χριστιανοὶ ἐξ ἐγωϊσμοῦ καὶ ζήλου πρὸς τὰ πάτρια καὶ τὰ δύο ἕτερα μουσικὰ γένη, τὸ *χρῶμα* καὶ *τὴν ἁρμονίαν*, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἰσήγαγον καὶ δὴ ἀθρόαν τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν μουσικὴν τηρουμένης ἐν τῇ θείᾳ ὑμνολογίᾳ τῆς ἀπαιτουμένης πρεπώδους τε καὶ κοσμίας σεμνότητος.

Τῷ ἑβδόμῳ δὲ μ. Χ. αἰῶνι ὁ ἐκ Δαμασκοῦ ἱερὸς Ἰωάννης ἐποίησε τὴν *Ὀκτώηχον* καὶ τοὺς ὀκτὼ μουσικοὺς *ἤχους* (τόνους), ὧν ἕκαστος ὡς ἐκ τοῦ γένους, εἰς ὃ ἀνήκει, καὶ τῆς φορᾶς τοῦ μέλους, ἐκ τῶν ἰδιαζουσῶν αὐτῷ μουσικῶν περιόδων προερχομένης, ἴδιον μελῳδίας χαρακτῆρα παράγει. Οὕτοι δὲ ἅτε κατὰ τὰ τρία τῆς μουσικῆς γένη μελῳδούμενοι διαιροῦνται εἰς *διατονικοὺς χρωματικοὺς* καὶ *ἐναρμονίους*, ὧν ὁ μὲν πρῶτος καὶ ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου καὶ ὁ τέταρτος καὶ ὁ πλάγιος τοῦ τετάρτου διατονικοί εἰσι, ὁ δὲ δεύτερος καὶ ὁ πλάγιος τοῦ δευτέρου χρωματικοί, ὁ δὲ τρίτος καὶ ὁ πλάγιος τοῦ τρίτου, ὁ βαρὺς, ἐναρμόνιοι.

Ἐκ τούτων δὲ θαυμαστόν τι οἷον μουσικὸν μωσαϊκὸν ἀποτελεῖται καλόν τι χρῆμα καὶ μέγα ὄν. Καθ' ἑαυτοὺς δὲ οἱ ὀκτὼ οὗτοι *ἦχοι* (τόνοι) εἰς *κυρίους* καὶ *πλαγίους* διαιροῦνται, ὧν οἱ μὲν κύριοι ὀξεῖς, οἱ δὲ πλάγιοι βαρεῖς εἰσιν· ἕκαστος δὲ βαρὺς τὴν τοῦ πλαγιασμοῦ μετάβασιν πρὸς τὸν κύριον ἔχει κατὰ τὴν *διὰ τεσσάρων* ἀναλογίαν. Κατὰ τούτους οὖν τοὺς ἤχους ἅπασαι αἱ ἱεραὶ μελῳδίαι εἰσίν, ἃς ἄνδρες καὶ σοφίᾳ καὶ ἁγιότητι περιώνυμοι ἐκ παλαιῶν χρόνων συνέταξαν καὶ ἐμελοποίησαν.

Ἰστέον δ' ὅτι *γένος* ἐν τῇ μουσικῇ καλεῖται *ποιὰ τεττάρων φθόγγων, ταὐτὸν δ'εἰπεῖν τοῦ τετραχόρδου, διαίρεσις*. Ἕκαστον δὲ τῶν τριῶν, ὡς εἴρηται, μουσικῶν γενῶν μελῳδεῖται κατ' ἴδιον μουσικὸν τετράχορδον, ὧν τὸ μὲν *Διάτονον* μελῳδεῖται διττῶς, συντόνως καὶ μαλακῶς. Τούτων δὲ τὸ μὲν *σύντονον διάτονον* τετράχορδον, οὗ οἱ Δυτικοὶ Εὐρωπαῖοι χρῆσιν ποιοῦνται, μελῳδεῖται τόνῳ 12, τόνῳ 12 καὶ ἡμιτονίῳ 6, ὅπερ διαζεύζει κυρίου τόνου 12 ἐπαναλαμβάνεται τὸ αὐτὸ ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἐξ οὗ ὁ ὅλος ὀκτάχορδος *μουσικὸς κανὼν* ἀποτελεῖται· τὸ δὲ *μαλακὸν διάτονον* τετράχορδον μελῳδεῖται λείμματι, κόμματι καὶ τόνῳ ἤτοι ἐλάσσονι ἡμιτονίῳ 6, μείζονι 9 καὶ τόνῳ 15· ἐκ τῆς ἐπὶ τὸ ὀξὺ δὲ ἐπαναλήψεως τοῦ τετραχόρδου τούτου διαζεύζει κυρίου τόνου 12 ἀποτελεῖται ὁ ὅλος ὀκτάχορδος *μουσικὸς κανὼν* ἐν πᾶσιν ὅμοιος τῷ ὑπ' Εὐκλείδου τοῦ μαθηματικοῦ ἀναγραφομένῳ τοῦ μαλακοῦ διατόνου τετραχόρδου. Ἐντεῦθεν δὲ δῆλον, ὅτι ἡ ἀνομοιότης τῶν δύο, ὡς εἴρηται, τετραχόρδων καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἐξ αὐτῶν μελῳδιῶν διάφορον καθίστησιν, ἅτε τοῦ χαρακτῆρος ἐκ τῶν τόνων προκύπτοντος, ἐξ ὧν τὸ τετράχορδον καὶ ἡ ὅλη *κατατομὴ* τοῦ *μουσικοῦ κανόνος* ἀποτελεῖται.

Τὸ μαλακὸν δὲ διάτονον τετράχορδον, ὡς ἐν κοινοτάτῃ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἕλλησι χρήσει ἦν, οὕτω καὶ παρ'ἡμῖν ἔν τε τῇ κοσμικῇ καὶ τῇ Ἐκκλησιαστικῇ μουσικῇ, ἐξ οὗ δῆλον, ὅτι ἡ ἐν τῇ Ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ μουσικὴ οὐδαμῶς ὀθνεία τις ἀλλὰ γνησία ἑλληνική ἐστιν εἰλημμένη ὑπὸ τῶν βυζαντιακῶν, ὡς εἴρηται, παρὰ τῶν ἐνδόξων ἡμῶν προγόνων κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς συστάσεως τῆς Ἐκκλησίας.

(ἕπεται συνέχεια)

Α. Σακελλαριάδης

ΓΝΩΜΙΚΑ ΠΕΡΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Μουσικὴ φαύλη καὶ ᾄσματα πονηρὰ καὶ λόγοι μοχθηρὰς ὑποθέσεις λαμβάνοντες ἀκόλαστα ποιοῦσιν ἤθη καὶ βίους ἀνάνδρους καὶ ἀνθρώπους τρυφὴν καὶ μαλακίαν καὶ γυναικοκρασίαν ἀγαπῶντας. (Πλούταρχος).

ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΟΥ

Καθηγητοῦ τῆς Ἐκκλησ. Μουσικῆς

ΟΣΑ ΕΙΣ ΥΜΝΩΔΙΑΝ

Ὀρθιος καὶ τροχαῖος σημαντός.
Ρυθμοὶ ἀπαντῶντες ἐν τῇ Ἐκκλ. μουσικῇ.

Ἀναζητῶν παρὰ τοῖς παλαιοῖς τίς ἄρα ἦν ὁ περίφημος *ὄρθιος νόμος*, ὃν ποτε ἦσεν ὁ θεοφιλὴς τοῦ Περιάνδρου κιθαρῳδὸς Ἀρίων, ὁ ὑπὸ τῶν Δελφίνων διασωθεὶς εἴ τινα ἀκύμονα τοῦ Ταινάρου ἀκτὴν, ταῦτα εὗρον παρὰ τῷ ἁρμονικῷ Ἀριστείδῃ. «Ὄρθιος, ὁ ἓκ τετρασήμου ἄρσεως καὶ ὀκτασήμου θέσεως. Τροχαῖος σημαντός, ὁ ἐξ ὀκτασήμου θέσεως καὶ τετρασήμου ἄρσεως» σελ. 37. «Ἐκλήθη δ' ὄρθιος διὰ τὸ σημὲν τῆς ὑποκρίσεως καὶ βάσεως,σημαντὸς δὲ ὅτι βραδὺς ὢν τοῖς χρόνοις ἐπιτεχνηταῖς χρῆται σημασίαις παρακολουθήσεως ἕνεκα διπλασιάζων τὰς θέσεις». σελ. 38.

Οἱ πόδες ἄρα οὗτοι συνέκειντο ἐκ μιᾶς μακρᾶς καὶ μιᾶς βραχείας συλλαβῆς ἢ ἐκ τριῶν βραχειῶν· ὡς ἑξῆς (— ⏑) ἢ (⏑ —) ἢ (⏑ ⏑ ⏑). Ἀλλ'ὅμως ἑκάστη βραχεῖα ἐζετείνετο εἰς 4 χρόνους, ἑκάστη δὲ μακρὰ εἰς 8. Ἀμφότεραι δὲ ἀπετέλουν πόδα δωδεκάσημον ἐν διπλασίῳ λόγῳ 8:4=2:1.

Οἱ χρόνοι δ' οὗτοι ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἁρμονικῶν ἐκαλοῦντο «ἦχοι μακρότατοι καὶ μήκιστοι καὶ διὰ τεχνητῆς τονῆς μεῖζον τοῦ συνήθους ἐπεκτεινόμενοι. Διὰ δὲ τῶν μηκίστων τούτων χρόνων πλείων ἡ κατάστασις τῆς διανοίας ἐμφαίνοιτ' ἄν». Ἐρῳῶντο δὲ τούτοις μόνον ἐν τοῖς ἱεροῖς ὕμνοις, ὧν εὑρεταὶ λέγονται Ὄλυμπος καὶ Τέρπανδρος κατὰ Πλούταρχον.

Οἱ ὕμνοι δὲ οὗτοι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων «*Ἐπιβώμια μέλη*» Πολυδ. ὀνομ. 214, διότι ᾖδοντο παρὰ τῶν ἱερέων ἱσταμένων ἢ καὶ περιχορευόντων περὶ τὸν βωμόν.

Καὶ οὕτω μὲν εἶχον τὰ εἰς τοὺς Θεοὺς παλαιὰ μέλη.

* * *

Ἀλλ' ὅμως κατὰ θαυμαστόν τινα τρόπον ἡ μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία ἐν τῷ ἀδύτῳ αὐτῆς περιέσωσε τοιοῦτόν τι μέλος ἔχον τὴν μετρικὴν σύστασιν τοῦ δωδεκασήμου ποδὸς, εἴτε τοῦ ὀρθίου εἴτε τοῦ σημαντοῦ, καὶ ἐκτεῖνον τὴν μὲν μίαν συλλαβὴν εἰς 8 χρόνους, τὴν δ' ἑτέραν εἰς 4 καὶ ἐν συνεχεῖ ῥυθμοποιΐᾳ καὶ ἐν στροφῇ καὶ ἀντιστροφῇ.

Ὡς δὲ τὸ πάλαι ὁ τοιοῦτος ὕμνος ᾖδετο πρὸς τὸν Δία, οὕτω καὶ νῦν παρὰ τῶν εἰς Χριστὸν πιστευσάντων προσᾴδεται μόνῃ τῇ τρισηλίῳ θεότητι.

Καὶ ὡς τότε ᾖδετο ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, οὕτω καὶ νῦν ὑπὸ τῶν λειτουργῶν τοῦ Ὑψίστου ᾖδεται ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βήματος· τότε μὲν ἐκαλεῖτο «*Ἐπιβώμιον*» νῦν δὲ τοῦ «*Βήματος*».

Ἔστι δ' ὁ ὕμνος οὗτος «Ἅγιος ὁ Θεός. ἅγιος ἰσχυρός», καθ' ὃν ἡ συλλαβὴ *α* ἐκτείνεται ἐπιτεχνητῶς εἰς 8 χρόνους, ἡ δὲ συλλαβὴ *γι* εἰς 4.—Ὁμοίως ἡ συλλαβὴ *ος* εἰς 8, ἡ δὲ συλλαβὴ *ο* εἰς 4. Ἐν δὲ τῇ λέξει Θεὸς γίνεται ἀναστροφὴ χρονικὴ δηλ. ἠγεῖται ἡ ἄρσις καὶ ἕπεται ἡ θέσις, ἤτοι ἡ συλλαβὴ *θε* ἔχει 4 χρόνους, ἡ δὲ συλλαβὴ *ος* ἔχει 8, ἕνεκα τοῦ τονισμοῦ τῆς ληγούσης, τῆς δὲ ἀναλογίας τοῦ ποδὸς μὴ μεταβαλλομένης, ὡς ἐν τῇ γενικῇ *βασιλέως* καὶ *βασιλῆος*.

Μετὰ τὴν ᾠδὴν τοῦ «Ἅγιος ὁ Θεός» ἐξέρχεται ὁ Ἀρχιερεὺς εἰς τὴν ὡραίαν πύλην καὶ ἐκφωνεῖ τὸ «Κύριε Κύριε ἐπίβλεψον»· μεθ' ὃ ἕπεται ἡ ἀντιστροφὴ «Ἅγιος Ἰσχυρός» κτλ.

* * *

Τὸ μέλος εἶνε λίαν σπουδαῖον καὶ καλεῖται παρὰ τῶν ἡμετέρων μέλος «παλαιόν». Ἀκριβάντως δὲ πιστεύω, ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τῆς μελοποιΐας οὐδαμῶς εἶνε τυχαῖος, ἀλλὰ πάντως προέρχεται ἐκ τῆς πολιᾶς καὶ γεραρᾶς ἀρχαιότητος, τηρηθεὶς ὑπὸ τῶν εἰς Χριστὸν πιστευσάντων Ἑλλήνων. Τίς δὲ οἶδε μήπως ὑπὸ τὴν χριστιανικὴν ταύτην ᾠδὴν λανθάνῃ ὀρφικόν τι ἀρχαῖον μέλος!

Καὶ δὲν λέγω μὲν ὅτι ἡ μελῳδία εἶνε ἀκριβῶς ἡ τοῦ ἀρχαίου ὀρθίου ἢ τοῦ σημαντοῦ, ἀλλ' ἡ σύστασις ἡ ῥυθμικὴ εἶνε ἡ αὐτή, εἴπερ ἀληθῆ διδάσκει ὁ ἁρμονικὸς Ἀριστείδης.

Οἱ δ' ἀρχαῖοι ἔχοντες 8 ἤχους, ὥσπερ καὶ οἱ νῦν Ἕλληνες, ἠδύναντο νὰ τονίσωσι ὀρθιον νόμον ἢ σημαντὸν καὶ εἰς τοὺς 8 ἤχους, ὅπως νῦν ἡμεῖς ἔχομεν «Κύριε ἐκέκραξα» εἰς 8 ἤχους.

Ἀλλ' ἐκεῖνοι τοὺς εἰς τὸν Δία καὶ ἄλλους Θεοὺς ὕμνους ἐμέλιζον μόνον εἰς τὴν Δωριστὶ κλίμακα (ἡμιτόνιον, τόνος, τόνος, τόνος) ὡς βεβαιοῖ ὁ Πλάτων, μαρτυρεῖ δὲ καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς (Στρωμ. 6, 784) μνείαν ποιούμενος τοῦ ὕμνου τοῦ Τυρταίου εἰς τὸν Δία.

Ζεῦ πάντων ἀρχά, πάντων ἀγήτωρ
Ζεῦ, σοὶ πέμπω ταῦταν ὕμνων ἀρχάν.

Παρ' ἡμῖν τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα τοῦ βήματος εἶνε εἰς κλίμακα τοῦ χρωματικοῦ γένους τοῦ Β' ἤχου, ἥτις κλῖμαξ μέχρι τοῦ νῦν καλεῖται *βασιλικὴ ἢ Παλαιαιά*. Ἐγένετο δὲ χρῆσις αὐτῆς ἐν τῇ τραγῳδίᾳ τὸ πρῶτον «ὑπὸ τοῦ καλοῦ Ἀγάθωνος, ὅτε τοὺς Μουσοὺς ἐδίδασκε» (Πλουτάρχ.συμποσ. πρ. α')· καὶ ὑπὸ τῶν διθυραμβοποιῶν οἵτινες καὶ τοὺς τρόπους μετέβαλον. Δωρίους τε καὶ Φρυγίους καὶ Λυδίους ἐν τῷ ᾄσματι ποιοῦντες· καὶ τὰς μελῳδίας ἐξήλλαττον τοτὲ μὲν ἐναρμονίους ποιοῦντες, τοτὲ δὲ *χρωματικάς*, τοτὲ δὲ διατόνους, ὡς παραδίδωσιν ὁ Διονύσιος ἐν τῷ «περὶ συνθέσεως ὀνομάτων» XIX.

Ἰδοὺ δὲ καὶ ἡ μελῳδία τοῦ ἀπὸ τοῦ βήματος ᾄσματος.

Ἦχος χρωματικός. ***Ὁ ῥυθμικὸς ποὺς δωδεκάσημος*** **(θέσις 8, ἄρσ. 4)**

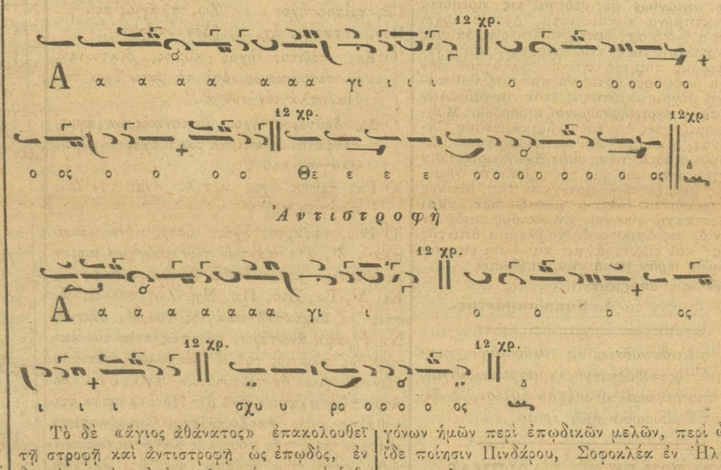

Τὸ δὲ «ἅγιος ἀθάνατος» ἐπακολουθεῖ τῇ στροφῇ καὶ ἀντιστροφῇ ὡς ἐπῳδός, ἐν διαφόρῳ πρὸς αὐτὰς μελοποιΐᾳ τε καὶ ῥυθμικῷ σχήματι· συνῳδὰ τοῖς κανόσι τῶν προγόνων ἡμῶν περὶ ἐπῳδικῶν μελῶν, περὶ ὧν ἴδε ποίησιν Πινδάρου, Σοφοκλέα ἐν Ἠλέκτρᾳ κτλ.

Ἰωάν. Θ. Σακελλαρίδης.

Ο ΑΠΟΛΛΩΝ
ΚΑΙ ΤΟ ΔΕΡΜΑ ΤΟΥ ΜΑΡΣΥΟΥ

Λέγει ὁ παλαιὸς μῦθος ὅτι ὁ Μαρσύας, ὁ περιδόητος τῶν παναρχαίων χρόνων αὐλητής,ἐτόλμησε νὰ προκαλέσῃ εἰς μουσικὸν ἀγῶνα τὸν Ἀπόλλωνα, τὸν μέγαν θεὸν τῆς λύρας.

Ὁ Μαρσύας, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἐτιμωρήθη διὰ τὸ θράσος του αὐτό, καθὼς εἶχε τιμωρηθῆ περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ ὁ Θίμυρις ὁ Θρᾷξ, ἄλλος αἰνιγματίας μουσικός, κιθαρῳδὸς οὗτος, ὅστις εἶχε τὴν ἰταμότητα νὰ προκαλέσῃ εἰς ἀγῶνα αὐτὰς τὰς Μούσας καὶ τὰς ἐννέα.

. . . . Στεῦτο γὰρ εὐχόμενος νικησέμεν,
[εἴπερ ἂν αὐταὶ
Μοῦσαι ἀείδοιεν, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο
αἱ δὲ χολωσάμεναι, πηρὸν θέσαν, αὐταρ
[ἀοιδὴν
θεσπεσίην ἀφέλοντο, καὶ ἐκλέλαθον κι-
[θαριστύν.

Ἐπειδὴ εἶπε μεγάλον λόγον (λέγει, ὡς ἔγγιστα, ὁ ποιητής) κ' ἐκαυχήθη ὅτι θὰ νικήσῃ, καὶ ἂν αἱ ἴδιαι Μοῦσαι, αἱ κόραι τοῦ Διός, τοῦ ἔχοντος τὴν αἰγίδα, θὰ ἐτραγουδοῦσαν· αὗται ὅμως θυμωθεῖσαι, τὸν ἐσακατέψαν τὸν ἄνθρωπον, τὸ τραγοῦδι τὸ θεοτικό τοῦ τὸ ἐπῆραν, καὶ τὸν ἔκαμαν νὰ ξεχάσῃ τὴν τέχνην τὴν κιθαριστικήν.

Αὐτὸ παθαίνουν ὅλοι οἱ ἀλαζόνες καὶ θρασεῖς!

Ἔπαθε δηλαδή, ὁ Θάμυρος ὅ,τι, ἐξ ἀκραιψοῦς φιλοπατρίας καὶ πένθους εὐσεβοῦς κιτηράσθη τὸν ἴδιον ἑαυτόν του νὰ πάθῃ ὁ Ἰουδαῖος ᾄλτης,ὁ αἰχμάλωτος τῆς Βαβυλῶνος. «Πῶς ᾄσωμεν τὴν ᾠδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας; ἐὰν ἐπιλάθωμαί σου, Ἱερουσαλὴμ, ἐπιλησθείη ἡ δεξιά μου· κολληθείη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν μὴ σοῦ μνησθῶ.»

Πολὺ χειρότερα ὅμως ἀπ' ὅλους ἔπαθεν ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Μαρσύας ὁ αὐλητὴς, ὁ ζητήσας ἔριν μὲ τὸν Ἀπόλλωνα τὸν θεὸν τῆς λύρας. Ὁ ξανθὸς φοῖβος δὲν ἠρκέσθη ἁπλῶς νὰ κατασταλῇ πηρὸν τὸν ἀνταγωνιστὴν του καὶ νὰ τὸν ἀποδλακώσῃ, ὅπως ἔκαμαν αἱ Μοῦσαι τὸν Θάμυριν, ἀλλὰ τὸν ἔγδαρε ζωντανόν, λέγει ὁ μῦθος, κ' ἐκρέμασε τὸ δέρμα εἰς τὸν ἴδιον ναόν του, εἰς τὴν Φρυγίαν. Ἐπὶ χρόνους δὲ ὕστερον, τὸ δέρμα κρεμάμενον ἐπὶ δένδρου πλησίον τοῦ βωμοῦ ἐδείκνυε παράδοξα φαινόμενα. Ὁσάκις συνέβαινε ν' ἀκουσθῇ ἐκεῖ που πλησίον αὐλός, τὸ δέρμα συνεκινεῖτο, κ' ἐσάλευε κ' ἐχόρευε, κ' ἐκινεῖτο μετ' αὐτοῦ ὅλον τὸ δένδρον μὲ τὰ φύλλα του, ἀποτελοῦντα εὔρυθμον μουσικὸν θροῦν. Ὅταν ὅμως λύρα μὲ τὰς χορδὰς της ἠκούετο νὰ πλήττῃ τὸν ἀέρα πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ λατρευομένου ἐκεῖ, τὸ δέρμα ἔμενεν ἀκίνητον, ἐν ἠρεμίᾳ ἀγερώχῳ καὶ προκλητικῇ, καὶ εἰς τὴν σφοδροτέρ ν ριπὴν τοῦ ἀνέμου δὲν ἐσείετο . . .

* * *

Δύο τινὰ δύναται ν' ἀνακαλύψῃ τις εἰς τὴν διήγησιν ταύτην ὁ προσεκτικὸς παρατηρητὴς, καὶ τὰ δύο ταῦτα, ὡς νομίζω, θέλει νὰ στηλιτεύσῃ ὁ μῦθος· τὴν θρασύτητα τῆς οἰήσεως, ἐκ μέρους τοῦ Μαρσύου, τὴν ὠμότητα τῆς ἐκδικήσεως, ἐκ μέρους τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃ μακραν ὁ ἀναγνώστης διὰ ν' ἀνακαλύψῃ τόσον φιλοσόφως διδάσκει τὰ πράγματα ταῦτα ὁ μῦθος Ἂς ἀποβλέψῃ εἰς Βόυς μὲν τοὺς ὁμίλους τῶν τεχνιτῶν, ἢ καλλιτεχνῶν, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς μύστας τῆς Μουσικῆς τέχνης, τῆς τε ἱερᾶς παρ' ἡμῖν, καὶ τῆς θύραθεν.

Εἰς ὅλα τὰ παρασκήνια τῶν Μελοδραμάτων, καὶ περὶ τὸ θέατρον, καὶ εἰς τὰ ᾠδεῖα καὶ παντοῦ ὅπου συχνάζουν ἄνθρωποι τοῦ ᾠδικοῦ θεάτρου, κόμμα σχηματίζονται, φανατισμὸς καλλιεργεῖται ὑπὲρ τοῦ θείου καὶ κατὰ τοῦ θείου ἀοιδοῦ, μάλιστα δὲ ὅταν πρόκηται περὶ ὁμοφύλου τῶν Μουσῶν ἀοιδοῦ, διότι καὶ ἡ Παφία συχνὰ ἐπισκέπτεται τὰ σκηνώματα τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ αἱ ἐννέα παρθένοι ἀδελφαὶ ἀποβάλλουν μέρος τῆς ἀγνότητός των. Κανεὶς ἀοιδὸς, καμμία ἀοιδὸς δὲν ἀναγνωρίζει συνάδελφον καλλιτέραν ἑαυτῆς, σπανίως δὲ δέδεται τις πρόσδεια καὶ κεκτημένα δικαιώματα. Δὲν ὑπάρχει κανταδόρος, ὅστις νὰ μὴ εἴνε ἱκανὸς νὰ προκαλέσῃ τοὺς καλλιτέρους ἢ τοὺς γεροντοτέρους του εἰς ἀγῶνα. Ἀλλὰ καὶ δὲν ὑπάρχῃ ῥαψῳδὸς, ὅστις νὰ μὴ μισῇ καὶ καταπρέχῃ μέχρις ὠμότητος τὸν συνάδελφόν του. Καὶ οἱ περιπλανώμενοι κιθαρῳδοὶ Μαρσύαι, νομίζοντες ἑαυτοὺς ἠδικημένους Ἀπόλλωνας, μισοῦσι καὶ καταπρέχουσιν ἄλλους ὁμοιοπαθεῖς των, οὐδὲ ἀναγνωρίζουσιν ὑπεροχὴν τινα κεῖ εἰς τοὺς μάλιστα ᾠμισμένους μεταξὺ τῶν ὁμοτέχνων των, οἵτινες πάλιν τρώγονται ἐκεῖνα μεταξύ των. «Καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ...»

Ἐὰν δέ τις ἀποστρέψῃ τὸ βλέμμα ἀπὸ τῆς σκηνῆς καὶ τῆς θυμέλης, καὶ ἔλθῃ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἱερὰν μουσικὴν, τί βλέπει;

Πλὴν ἂς τ' ἀφήσωμεν. . . . .

Α. Παπαδιαμάντης

Οἱ μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ θεωρηθῶσι συνδρομηταὶ τῆς «Φόρμιγγος», παρακαλοῦνται, ὅπως ἐπιστρέψωσι τὸ παρὸν φύλλον, ἢ ἄλλως πως δηλώσωσιν ἡμῖν τοῦτο.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΤΗ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ὑπάρχοντος μέν, ἀλλὰ καὶ μὴ ὑπάρχοντος πλαγίου τετάρτου ἤχου.

(ἴδε προηγούμενον φύλλον)

Ἐνταῦθα δικαιοῦται πᾶς τις νὰ ἡμᾶς ἐρωτήσῃ,—πῶς οἱ Βυζαντινοὶ ἐν τῇ θαυμαστῇ αὐτῶν μουσικῇ εἶχον καὶ τὸν πλάγιον τοῦ τετάρτου; Εἰς τοῦτον ἀπολογούμενοι ἀπαντῶμεν ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ εἶχον ἄνευ ἀμφιβολίας ἄλλου εἴδους κατάταξιν. Οἱ Βυζαντινοὶ δηλαδὴ εἶχον τέσσαρας πολυσυλλάβους φθόγγους ἀνιόντας, ὡς ἄνανες (καθ' ἡμᾶς Κε ἢ Πα), νεανὲ (Ζω ἢ Βου), νανὰ (Νη ἢ Γα), ἅγια (Πα ἢ Δι) καὶ τέσσαρας ἄλλους κατιόντας καὶ ἀντιστοιχοῦντας πρὸς τοὺς ἀνιόντας τόνους, ὡς Ἄνες (Γα ἢ Νη), νεχέανες (Βου ἢ Ζω), ἀνέανες (Πα ἢ Κε), ναί Ἅγιε (Νη ἢ Δι). Ἐξηγεῖται δὲ καθ'ἡμᾶς ἡ τετραπεντάχορδος αὕτη τροχὸς καὶ θεμέλιος κλῖμαξ τῶν Βυζαντινῶν οὕτως: ἐν ἀναβάσει μὲν κατ'ἀρχαίους τε, τα, τη, τω· ἐν καταβάσει δέ τη, τα. τε, τω· ἐν ἀναβάσει κατὰ Βυζαντινοὺς ἄνανες, νεανές, νανὲ, Ἅγια, ἐν καταβάσει δὲ ἄνες, νεχέανες, ἀνέανες, καὶ Ἅγιε· καθ' ἡμᾶς δέ:

Πα, βου, γα, δι — Γα, βου πα, νη.
ἢ Κε, ζω, νη, πα — Νη, ζω, κε, δι.

Οἱ διδάσκαλοι ὅμως δὲν ἠκολούθησαν καθ' ὅλα ἀκριβῶς τὴν τῶν προκατόχων αὐτῶν (Βυζαντινῶν καὶ ἀρχαίων) κλιμακικὴν πορείαν ἀπὸ βαρέος ἐπὶ τὸ ὀξὺ φυσικῶς, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐβάδισαν ἀπὸ ὀξέος ἐπὶ τὸ βαρὺ ἀντιθέτως, λέγοντες τὸν πρῶτον καὶ ἀρκτικὸν φθόγγον Κε, τὸν δεύτερον Δι, τὸν τρίτον Γα, τὸν τέταρτον Βου, τὸν πέμπτον Πα, τὸν ἕκτον Νη καὶ τὸν ἕβδομον Ζω. Ὥστε ἀρχίσαντες ἀπὸ τοῦ ὀξέος Κε ἐβάδισαν ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ ἐτελείωσαν εἰς τὸν Ζω, τὸν τελευταῖον, ἂν ὡς ἐκ τούτου ὠνόμασαν ἦχον βαρύν. Οὕτω δὲ τελειωσάντων ἐνταῦθα ὅλων τῶν φθόγγων τῶν ἤχων καὶ τῆς κλίμακος συνάμα, δὲν ἀπέμεινε φθόγγος διὰ τὸν πλάγιον τοῦ τετάρτου ἤχου, ὡς τοῦτο φαίνεται κατωτέρω.

Κε, πρῶτος ἦχος . . . Πα, πλάγιος τοῦ α'.
Δι, δεύτερος ἦχος . . . Νη, πλάγιος τοῦ β'.
Γα, τρίτος ἦχος . . . Ζω, πλάγιος τοῦ γ'.
Βου, τέταρτος ἦχ. ... (Δὲν ὑπάρχει).

Ὁ Κε, πρῶτος ἦχος κύριος, διατονικὸς ὢν τετρατόνως ἐπὶ τὸ βαρὺ ἔχει τὸν Πα, πλάγιον τοῦ α'.

Ὁ Δι, δεύτερος ἦχος διατονικὸς ὢν (ἅγια) τετρατόνως ἐπὶ τὸ βαρὺ ἔχει τὸν Νη, πλάγιον τοῦ β'.

Ὁ Γα, τρίτος ἦχος κ.τ.λ. ἔχει τὸν Ζω, πλάγιον τοῦ γ'.

Ὁ Βου, τέταρτος ἦχος, ὅστις μένει ἄνευ πλαγ. δ', ἅτε πάντων τῶν φθόγγων παραλειφθέντων καὶ οὐδενὸς ἀπομείναντος (ὡς Κε, Δι, Γα, Βου, Πα, Νη, Ζω. τέλος), ὅστις νὰ ὀνομασθῇ πλάγιος τοῦ δ', διότι ὁ Νη ἐγράφη ἀνωτέρω, συνεπῶς πρὸς τὸν κανόνα ὡς πλάγιος τοῦ β' διατονικὸς εἰς τὴν τῶν πλαγίων δευτερεύουσαν θέσιν, οὐχὶ δὲ ἀσυνεπῶς πλάγιος τοῦ δ'. Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι ὀρθολογικῶς ἀποδεικνύεται ὅ,τι ἀνωτέρω εἴπομεν περὶ τῆς μουσικῆς κατατάξεως τῶν ἤχων κατὰ τοὺς διδασκάλους, ὅτι δηλαδὴ αὕτη δὲν εἶνε πολὺ ἀκριβὴς καὶ ἐπιστημονική.

Ἕτερον ζήτημα.—Ὁ Βου παρὰ τῶν ἀοιδίμων διδασκάλων ὠνομάσθη τέταρτος ἦχος. Ἐρωτῶμεν, τίνος ἕνεκεν οὗτος ὠνομάσθη καὶ λέγετος; Τί σημαίνει ἡ λέξις λέγετος; Ἐκ τῶν κυρίων ἤχων εἶνε οὗτος, ἢ ἐκ τῶν πλαγίων; Ἐὰν μὲν ἐκ τῶν κυρίων ἐστί, τίς ὁ πλάγιος αὐτοῦ; Ἐὰν δὲ ἐκ τῶν πλαγίων, τίς ὁ κύριος αὐτοῦ; Μήπως οἱ ἀοίδιμοι διδάσκαλοὶ ἠγνόουν τὰ περὶ τοῦ ἤχου τούτου ὡς καὶ περὶ τοῦ πλαγίου αὐτοῦ καὶ ἀποροῦντες διηρώτων ἀλλήλους λέγοντες «Τίς εἶνε ὁ πλάγιος τοῦ λεγέτου ἤχου;»Καὶ ὁ ἐρωτώμενος, ἀγνοῶν καὶ οὗτος, τὸν ἕτερον παρεκέλευε νὰ του εἴπῃ, λέγων, «λέγετο Σύ». Καὶ οὕτως, ὁ εἷς «λέγετο Σύ» ὁ ἕτερος «λέγετο Σύ» καὶ οὕτω καθεξῆς. Μήπως λοιπὸν μὲ τὸ «λέγετο» τοῦ μὲν καὶ τοῦ δὲ ὠνόμασαν «*λέγετον*» τὸν Βού; Ὁ γινώσκων ἀληθῶς καὶ ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ ἤχου τούτου παρακαλεῖται θερμῶς ὅπως ἀπαντῶν ἐπιλύσῃ τὰς ἀπορίας μας ταύτας καὶ ἐξαγάγῃ ἡμᾶς τοῦ σκότους τῆς ἀγνοίας.

Κατὰ τὴν ταπεινὴν ὅμως ἡμῶν γνώμην, ὁ Λέγετος ἦχος ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του εἶνε ὁ Γόρδιος δεσμὸς τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἤχων μουσικῆς κατασταίσεως. Διότι ὁ Βου, ἐὰν εἶνε κύριος, εἶνε ὅμως ὁ μόνος μεμονωμένος κύριος ἄνευ τινὸς πλαγίου (!), ἐν ᾧ ὅλοι οἱ ἄλλοι κύριοι ἦχοι, ἔχουσιν ἕκαστος τοὺς πλαγίους των. Τίς λοιπὸν ὁ πλάγιος τοῦ λεγέτου καὶ πλάγιος τοῦ τετάρτου ἦχος, ὁ μὴ ὑπάρχων ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν πλαγίων θέσει; Ἐπαναλαμβάνομεν καὶ πάλιν ὅτι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ Μουσικῇ δὲν ὑπάρχει ὑπάρχων ὁ πλάγιος τετάρτου, ὡς δ' ἔρθημεν εἰπόντες, ἂς μὴ ἐκπλαγῶσιν οἱ κ.κ. ἀναγνῶσται, διότι δὲν ἐννοοῦμεν τὴν ἠχητικὴν οὐσίαν τοῦ Νη ὡς μὴ ὑπάρχουσαν, ἀλλὰ τὸ ὄνομα καὶ τὴν θέσιν.

Περαίνοντες δὲ τὴν πραγματείαν ἡμῶν ταύτην, ὡς ἐν κατακλεῖδι, ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι κατὰ τὴν ἀπὸ ὀξέος Κε ἀρχίζουσαν καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ ἀντιστρόφως πορευομένην καὶ εἰς τὸν Ζω καταλήγουσαν θεμέλιον κλίμακα τῶν ἀοιδίμων διδασκάλων, ἐν τῇ νῦν καθ' ἡμᾶς Μουσικῇ δὲν ὑπάρχει ὑπάρχων πλάγιος τοῦ τετάρτου, οὔτε πλάγιος τοῦ λεγέτου, ὅτι δὲ ὅλαι αἱ ἀνωμαλίαι αἵτιαι ὡς καὶ πλεῖσται ἄλλαι προῆλθον ἐκ τῆς παρεξηγήσεως τῆς «*ὑπάτης βαρείας*», περὶ ἧς μακρότατος γίνεται λόγος ἐν τῷ «Νέῳ Θεωρητικῷ» ἡμῶν.

Καὶ ἡμεῖς μὲν ταῦτα ὑποστηρίζομεν λέγοντες καὶ γράφοντες, οἱ δὲ ἐπαίοντες ἂς ἀποδείξωσιν ἡμᾶς πλανωμένους καὶ θέλομεν χάριτας αὐτοῖς ὁμολογήσει.

Ἐν Ἀθήναις 24 Σεπτεμβρίου 1901.

Μισαὴλ Μισαηλίδης
Μουσικοδιδάσκαλος

Παρακαλοῦνται οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πρωτοψάλται, πρὸς οὓς ἀπεστάλη τὸ φύλλον ἡμῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν μόνον τοῦ πρωτοψάλτου ἄνευ τοῦ ὀνοματεπωνύμου των, ὅπως εὐαρεστηθῶσι καὶ κατασταίσωσι ἡμῖν γνωστὸν τὸ ὀνοματεπώνυμόν των, πρὸς διευκόλυνσιν τῆς διεκπεραιώσεως.

ΠΕΡΙ ΛΑΡΥΓΓΟΣ

Ἀνάπτυξις καὶ μεταβολὴ αὐτοῦ. Ἀντιπαραβολὴ τοῦ λάρυγγος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Φόρας αὐτοῦ. Τρόπος τῆς παραγωγῆς τῆς φωνῆς. Σύγκρισις αὐτοῦ μετὰ μουσικῶν ὀργάνων.

Ὁ λάρυγξ ἀρτιγενοῦς τινος βρέφους εἶναι σμικρότατος σχεδὸν πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ συνόλου σώματος καὶ μηδεμίαν παρέχει ἔνδειξιν ἐξεταζόμενος περὶ τῆς μελλούσης αὐτοῦ δράσεως. Κραυγάζει τὸ νήπιον καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ εἶναι ὀξεῖα καὶ διαπερατική, ἕνεκεν τῆς ἐλαχίστης διαμέτρου τοῦ ὑπάρχοντος διαστήματος μεταξὺ τῶν φωνητικῶν χορδῶν, δηλονότι τῆς σχισμῆς τῆς γλωττίδος, τῆς βραχύτητος καὶ λεπτότητος αὐτῶν—τῶν φωνητικῶν χορδῶν—καὶ τῆς μείζονος ἀναπτύξεως κοιλότητός τινος ὕπερθεν αὐτῶν εὑρισκομένης κλουμένης δ' ἀνατομικῶς κοιλίας τοῦ Μοργάνη· ἀλλ' ἐκ τῆς κραυγῆς οὐδεὶς δύναται νὰ κρίνῃ, ἐὰν ἡ μέλλουσα φωνὴ ἔσται γλυκεῖα, λυγηρὰ, θέλγουσα. Ἡ νηπιακὴ ὅμως, οὕτως εἰπεῖν, αὕτη κατάστασις τοῦ φωνητικοῦ ὀργάνου

μεταβάλλεται ταχέως μέχρι τοῦ τρίτου ἔτους τῆς ἡλικίας, βαίνει μετά τινος βραδύτητος μέχρι τοῦ ἕκτου καὶ πέραν αὐτοῦ μέχρι τῆς ὡρίμου ἡλικίας μένει στάσιμος καὶ ὁμοία παρ' ἑκατέρῳ τῶν φύλων. Κατὰ τὴν ἔφηβον δ' ἡλικίαν, δηλονότι τὴν μεταβολὴν τοῦ ὀργανισμοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, γιγνομένων παρ' ἡμῖν παρὰ μὲν τῷ θήλει μεταξὺ τοῦ 13 καὶ 15 ἔτους, παρὰ δὲ τῷ ἄρρενι μεταξὺ τοῦ 15 καὶ 17 ὁ λάρυγξ μεταβάλλεται, ἀναπτύσσεται καὶ λαμβάνει διάφορον χαρακτῆρα. Κατὰ τὴν περίοδον δὲ ταύτην ἡ φωνὴ καθίσταται βαρυτέρα καὶ πίπτει παρὰ μὲν τῷ ἄρρενι κατὰ μίαν ὀκτάηχον παρὰ δὲ τῷ θήλει κατὰ δύο τόνους, ὥστε ἡ ἀνατομικὴ καὶ φυσιολογικὴ αὕτη μεταβολὴ εἶναι προφανῶς καταδηλοτέρα παρὰ τῷ ἄρρενι φύλῳ. Συντελεῖται δὲ συνήθως ἡ μεταβολὴ ἐν βραχεῖ χρονικῷ διαστήματι καὶ οἱωνεὶ ἀσυνειδήτως, ποτὲ δὲ καὶ ἐν μιᾷ νυκτὶ, ὡς συνέβη παρὰ τῷ περιφήμῳ ὀξυφώνῳ Lablache, ὅστις κατεκλίθη ὀξύφωνος, ἐκοιμήθη καὶ ἠγέρθη βαθύφωνος.

Τοῖς πᾶσιν εἶναι γνωστὸν ὅτι κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην ἡ φωνὴ γίνεται τραχυτέρα, βραγχώδης πως καὶ κακόηχος, πολλαὶ δὲ ἐπιρρίπτονται μομφαὶ κατὰ τοῦ ἐφήβου πολλάκις μὲν ἄδικοι, ἀλλὰ καὶ πολλάκις δίκαιαι, διότι ὄντως εἶναι ἡ πρώτη περίοδος τοῦ ὀργασμοῦ, τοῦ ἀναβρασμοῦ, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ὕλης καὶ δέον νὰ τίθηται χαλινὸς εἰς τὴν ἐκτρεπομένην νεότητα, ἵνα μὴ συντρίβηται ὁ ὀργανισμὸς ἐν τῇ ἀναπτύξει. Βέβαιον ἐν τούτοις εἶναι, ὅτι ἡ ἀλλοίωσις αὕτη τῆς φωνῆς ὀφείλεται εἰς ὑπεραιμίαν τοῦ λάρυγγος, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ὄργανα καὶ διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται τελεία ἀποχὴ ἀπὸ φωνητικῆς ἐργασίας, ἵνα μὴ μεταπέσῃ ἡ ὑπεραιμία εἰς φλεγμονὴν καὶ καταστραφῇ ὁ μέλλων ἡδύμολπος λάρυγξ. Διὰ τοῦτο ὁ μέλλων ἀοιδὸς ἢ ψάλτης εἶναι προχειρότερον νὰ ὑποβληθῇ κατὰ τὴν κινδυνώδη ταύτην περίοδον εἰς ἀναπνευστικὰς καὶ σωματικὰς ἀσκήσεις, δι' ὧν οἱ μὲν πνεύμονες θὰ καταστῶσι μείζονες τὸ δὲ σῶμα ρωμαλεώτερον, νὰ ἐπιδοθῇ εἰς μελέτας, αἵτινες θὰ χρησιμεύσωσιν αὐτῷ ἐν τῷ μέλλοντι.

Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι κατὰ τὴν πρώτην ἢ παιδικὴν περίοδον οὐδεμία διαφορὰ ὑπάρχει τοῦ λάρυγγος μεταξὺ τῶν δύο φύλων, οὐχ ἧττον κατὰ τὴν ἐφηβικὴν, ὁπότε συντελεῖται τελεία ἡ ἀνάπτυξις, ἡ διαφορὰ εἶναι λίαν καταφανὴς, διότι ὁ μὲν τῶν γυναικῶν εἶναι κατὰ 1/3 μικρότερος τοῦ τῶν ἀνδρῶν, οἱ χόνδροι εἶναι λεπτότεροι, αἱ φωνητικαὶ χορδαὶ βραχύτεραι κατὰ 10 χιλιοστὰ (15 χιλ. τῶν γυναικῶν καὶ 25 τῶν ἀνδρῶν), ἡ ὑπὸ τοῦ θυρεοειδοῦς χόνδρου ἀποτελουμένη πρὸς τὰ πρόσω γωνία καὶ γνωστὴ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν μῆλον τοῦ Ἀδὰμ ἧττον προέχουσα καὶ συνελόντι πᾶσαι αἱ διάμετροι μικρότεραι, ἐξαιρέσει τῆς ἐγκαρσίας μὴ διαφερούσης κατὰ πολὺ, διότι δι' αὐτῆς ρυθμίζεται ἡ εἰσερχομένη ποσότης ἀέρος εἰς ἀμφότερα τὰ φύλα. Πάντες ὅμως καὶ κατὰ τοῦτο διαστέλλονται, καθ' ὅσον παρ' ἀνδράσιν ἀείποτε εἶναι μείζων ἡ εἰσερχομένη ποσότης τοῦ ἀέρος, ἕνεκεν τῆς δραστηριωτέρας μυϊκῆς λειτουργίας.

Ὁπόταν δὲ τέλεον συντελεσθῇ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ λάρυγγος, ἄρχεται ἡ περίοδος τῆς δράσεως αὐτοῦ, περίοδος ἥτις ἀτυχῶς δὲν διαρκεῖ ἐπὶ μακρὰ ἔτη καὶ ἂν μηδεμία βλάβη ἀπὸ νοσήματος ἢ ἄλλης τινος ἐπιζημίου αἰτίας παραβλάψῃ αὐτόν, διότι ἐπέρχεται ἡ ἀναπόδραστος ἀπὸ τοῦ γήρατος ἀνατομικὴ καὶ φυσιολογικὴ ἀλλοίωσις τοῦ λάρυγγος, ἐξ ἧς οἱ μὲν χόνδροι ὀστεοποιοῦνται, αἱ μεταξὺ αὐτῶν ἀρθρώσεις καθίστανται δύσκαμπτοι, ἡ συσταλτικὴ δύναμις τῶν μυῶν ἐλαττοῦται καὶ οἱ πνεύμονες, οἵτινες δίκην φυσητήρων κατακρατοῦσι καὶ ἐκδιώκουσι τὴν ἀναγκαιοῦσαν στήλην ἀέρος πρὸς πλῆξιν τῶν φωνητικῶν χορδῶν, χάνουσι μέγα μέρος τῆς ἐλαστικότητος αὐτῶν. Καὶ ὁ μὲν χρόνος τῆς ἐπελεύσεως τῶν ἀλλοιώσεων εἶναι βεβαίως διάφορος κατὰ τὸ ἄτομον, τὸ ποιὸν τῆς φωνῆς καὶ τὸ φῦλον, κατὰ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν καὶ τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς μεθ' ὧν διάγει πᾶς ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος ἄδων ἢ ψάλλων, ἀλλ' οὐχ ἧττον παρὰ μὲν τοῖς ἀνδράσιν ἄρχεται συνήθως μεταξὺ τοῦ 35—40 ἔτους δι ἀπωλείας ὑψηλοτέρων τινῶν τόνων, παρὰ δὲ ταῖς γυναιξὶ μικρόν τι μεθύστερον, ἕνεκεν βραδυτέρας ὀστεοποιήσεως τῶν χόνδρων. Ἐκ πασῶν δὲ τῶν κλάσεων τῆς φωνῆς ἡ μᾶλλον ἐφήμερος εἶναι ἡ τῶν ὑψιφώνων, εἶτα ἡ τῶν βαρυτόνων καὶ τέλος ἡ τῶν βαθυφώνων.

(ἕπεται συνέχεια).

Δ. Παπαθανασόπουλος
ἰατρός.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Μετ' ἰδιαιτέρας ὅλως χαρᾶς ἡ ἐφημερὶς ἡμῶν χαιρετίζει ἐν ὠδαῖς Δαβιτικαῖς συνοδεύουσα τὴν πρωτοβουλίαν τὴν ὁποίαν ἐπὶ τῶν μουσικῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀνέλαβεν, ὡς καὶ ἀνεμένετο παρὰ πάντων τῶν εὐσεβῶν, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἰωακεὶμ ὁ Γ', οὗ γνωστὸς ὁ πρὸς τὰ Πάτρια ἔνθερμος ζῆλος καὶ πρὸς τὰς τυπικὰς διατάξεις ἐνθουσιασμὸς, ὁ τόσον συντελῶν εἰς τὴν εὐπρέπειαν τῶν ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας μας ἀκολουθιῶν.

— Πρώτην φορὰν ἐφέτος, συμπληρωθείσης τῆς σειρᾶς τῶν μαθημάτων τῆς Μουσικῆς σχολῆς τῆς ἱδρυθείσης ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνστ)πόλει Ἐκκλ. Μουσικοῦ Συλλόγου, ἐγένοντο μετὰ πολλῆς πομπῆς αἱ ἐξετάσεις κατὰ τὸ θέρος, καὶ ἀπελύθησαν οἱ πρῶτοι μαθηταὶ πτυχιοῦχοι τῆς Ἐκκλ. μουσικῆς.

— Ἀποφάσει τῆς Α. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Γ', ἅπαντες οἱ ἱερ ψάλται τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνστ)πόλεως, οἱ μὴ ἀνεγνωρισμένου ὁπωσδήποτε μουσικοῦ κύρους, ὑποχρεοῦνται νὰ φοιτήσωσιν ἐφέτος εἰς τὴν τελευταίαν τάξιν τῆς Μουσικῆς Ἐκκλ. Σχολῆς, ἵνα λάβωσιν εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους τὸ πτυχίον των

— Ἔξοχον τὸ μέτρον τοῦτο καὶ σωτήριον ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις.

— Ὡσαύτως διετάχθησαν παρὰ τῆς Α. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου οἱ ναοὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς των νὰ μὴ δέχωνται τοῦ λοιποῦ ὡς ἱεροψάλτην κανένα μὴ κεκτημένον πτυχίον τῆς ἄνω Μουσικῆς Σχολῆς.

Εν τῇ Σχολῇ ταύτῃ προσελήφθησαν ἐφέτος ὡς διδάσκαλοι οἱ καλλίτεροι τῶν ἐν τῷ Βυζαντίῳ ἱεροψαλτῶν.

— Οὕτω ὀφείλουσι νὰ λειτουργῶσιν αἱ Σχολαὶ τῆς Μουσικῆς, αἱ ἀξιοῦσαι ν' ἀναγνωρισθῶσιν ὡς ἐπίσημοι.

— Ἐκτάκτως μεγαλοπρεπὴς καὶ ἐπιβλητικωτάτη ὑπῆρξεν ἡ ἐν τῷ ναῷ τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων τελεσθεῖσα θεία λειτουργία, καθ' ἣν παρευρέθησαν καὶ τὰ ἐπιτελεῖα τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καταπλευσάντων πολεμικῶν ἡμῶν πλοίων.

— Οὐδέποτε ἄλλοτε, τηλεγραφεῖ ἐκεῖθεν ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Σκρίπ», ἐγένετο μεγαλοπρεπεστέρα καὶ ἐπιβλητικωτέρα ἐκκλησιαστικὴ παράταξις.

— Ἀρρήτως δὲ, προσθέτει οὗτος, γλυκεῖα ὑπῆρξεν ἡ **μουσικὴ τοῦ χοροῦ** μέλψαντος μετὰ τέχνης ἀπαραμίλλου τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα.

— Ὁ εἰς παντοίους πιθηκισμοὺς ἀναπεπταμένας ἔχων τὰς πύλας τῆς ψυχῆς αὐτοῦ θὰ νομίσῃ ἴσως, ὅτι χορὸν ἐνταῦθα ἐννοεῖ ὁ τηλεγραφῶν τετραφώνου μουσικῆς.

— Τοῦτον διαβεβαιοῦμεν, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τοιούτου χοροῦ, ἀλλὰ περὶ χοροῦ Βυζαντιακῆς μουσικῆς, μέλποντος μὲ ὕψος ἴδιον, τὸ καλούμενον Ἁγιορήτικον.

— Ἐπίσης τὸν διαβεβαιοῦμεν, ὅτι τὸ Ἔθνος τὸ Ἑλληνικὸν δὲν εὑρίσκεται νῦν ἐν δουλείᾳ, ὅπως γλῶσσα καὶ μουσικὴ ἀνάγκασθῇ καταδιωκομένη νὰ καταφύγῃ καὶ πάλιν εἰς τὰς μονάς.

— Ἤρξαντο ἀπὸ πολλοῦ τὰ μαθήματα τῆς Σχολῆς τῆς Βυζαντιακῆς μουσικῆς τοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου «Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός».

— Ὁ ἀκάματος σκαπανεὺς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς καὶ διακεκριμένος διδάσκαλος τούτης κ. Ἀνδρέας Τσικνόπουλος, μετ' ἀφοσιώσεως ὡς πάντοτε καὶ ζήλου ἀπιστεύτου, διδάσκει ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ τὴν καθαρῶς Βυζαντιακὴν μουσικὴν λίαν εὐδοκίμως καὶ τελεσφόρως.

— Οἱ δὲ μαθηταὶ ταύτης ἐπιδεικνύουσιν ὀξιοζήλευτον ἐπιμέλειαν καὶ μεγάλην ἐπίδοσιν εἰς τὴν θείαν ταύτην ἐπιστήμην τῆς μουσικῆς.

— Ἀπὸ τῆς προπαρελθούσης ἑβδομάδος ἤρξαντο καὶ τὰ μαθήματα τῆς Βυζαντιακῆς μουσικῆς καὶ ἐν τῇ ἐσχάτως ἱδρυθείσῃ ἐν τῇ Μουσικῇ Ἑταιρείᾳ οἰκείᾳ Σχολῇ.

— Οἱ ἐν αὐτῇ ἐγγραφέντες μαθηταὶ ὑπερέβησαν τοὺς ἑκατὸν, διηρέθησαν δὲ εἰς τρεῖς τάξεις ἀναλόγως τῶν μουσικῶν γνώσεων ἑκάστου.

— Πάντα τὰ ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ διδασκόμενα μαθήματα εἰσὶν εἰλημμένα ἐκ τῶν μουσικῶν ἐκδόσεων τοῦ ἐν αὐτῇ διδάσκοντος κ. Σακελλαρίδου.

— Ἐκτελοῦνται δὲ πάντοτε τῇ συνοδείᾳ κλειδοκυμβάλου, ὅπως ἡ σπουδὴ τοῦ ᾄσματος, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Σακελλαρίδου, μετ' ἐπιστήμης γίγνεται.

— Τὸ προπαρελθὸν Σάββατον ἤρξατο τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν ἐκκλησιαστικῶν ᾀσμάτων ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ ὁ παρ' ἡμῖν καλλίφωνος μουσικὸς κ. Νικόλαος Καναχάκης.

— Οὗτος μετὰ λαμπρὰν προεισαγωγὴν περὶ μουσικῆς ἤρξατο καθοδηγῶν τὸ πολυπληθὲς ἀκροατήριόν του εἰς τὴν ἐξαγγελίαν διαφόρων μουσικῶν τόνων, εἶτα δὲ εἰς τὴν ὁλοκλήρου ᾄσματος.

— Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς διδασκαλίας τῶν ἐκκλησ. ᾀσμάτων, πρακτικὸν καὶ κατάλληλον διὰ τοὺς μὴ γινώσκοντας μουσικὴν, διδάσκει ὁ κ. Καναχάκης ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ μετ' ἀξιεπαίνου ζήλου καὶ καὶ θαυμαστῆς ὄντως ἐπιτυχίας.

— Ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα τοῦ δεξιοῦ ἱεροψάλτου τοῦ ἐνταῦθα ναοῦ τοῦ Ἁγίου Παύλου ὁ ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀριστερὸς ἐκ Τήνου δ' ἕλκων τὴν καταγωγὴν κ. Θεόδωρος Κόντερης τελειόφοιτος τῆς Θεολογίας.

— Διῆλθεν ἐντεῦθεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπανακάμπτων εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Σκόπελον ὁ λαμπρὸς πρωτοψάλτης τῆς Μητροπόλεως Σκοπέλου κ. Ἰωάννης Ἀδάμ.

— Ἀνεγώρησεν εἰς τὴν Ἑσπερίαν πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του ὁ ἐκ Ναυπάκτου διακεκριμένος καθηγητὴς τῆς Βυζαντιακῆς μουσικῆς κ. Δ. Δημητρέσσας.

— Ἀνεχώρησεν διὰ Σμύρνην ὁ διαπρεπὴς μουσικοδιδάσκαλος καὶ τέως πρωτοψάλτης τῆς μεγαλουπόλεως ταύτης ἡμέτερος δὲ συνεργάτης κ. Μισαὴλ Μισαηλίδης.

— Ἀφίκετο ἐκ Πατρῶν δι' ὀλίγας ἡμέρας ὁ κ. Χρῆστος Σπηλιόπουλος πρωτοψάλτης Εὐαγγελιστρίας καὶ μουσικοδιδάσκαλος.

— Ὁ κ. Σπηλιόπουλος, ὡς παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπληροφορήθημεν, πρόκειται νὰ ἐκδώσῃ κατ' αὐτὰς «Μουσικὰ γυμνάσματα» πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων.

— Διωρίσθη ἀριστερὸς ἱεροψάλτης τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (Καρίτση) ὁ κ. Εὐάγγελος Παπαμόσχου φοιτητὴς τῆς Θεολογίας. Συγχαίρομεν τὸν κ. Μοσχίκην ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ ταύτῃ.

— Ἐπανέκαμψεν ἐκ τῆς ἀνὰ τὴν Ἰωνίαν περιοδείας του ὁ ἔγκριτος ἐν Πειραιεῖ πρωτοψάλτης τοῦ Ἁγ. Σπυρίδωνος κ. Σταῦρος Σασλόγλου.

— Ὁ κ. Ι. Σακελλαρίου δικηγόρος προσελήφθη ὡς δεξιὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου Πειραιῶς.

— Ἕνεκεν πληθώρας ὕλης ἀνεβάλομεν τὴν δημοσίευσιν τῆς ἐπιφυλλίδος.